

Bu gün Azərbaycan dövləti daha bir milli ideyasını - Böyük qayıdı məvəffəqiyyətlə və qısa zamanda həyata keçirmək üçün işğaldan azad etdiyi ərazilərdə nəhəng layihələr həyata keçirir. Bu torpaqlara keçmiş məcburi köçkünlərin təhlükəsiz və ləyaqətli qayıdı və dədə-baba yurdlarında xoşbəxt həyata başlamaları üçün möhtəşəm işlər gerçəkləşdirilir.

Elə buna görədir ki, 30 il müddətində mənfur düşmənin taladığı, daşdaş üstündə qoymadığı Qarabağ və Şərqi Zəngəzur müharibənin üzərindən ötən çox qısa zaman ərzində xeyli dirçəlib.

Mayın 10-da Ulu Öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illiyi ilə bağlı Şuşadan xalqımıza müraciəti zamanı Prezident İlham Əliyev də bu xoş məqamı xüsusi vurğulayaraq söylədi ki, bu gün Qarabağ dirçəlir, Zəngəzur dirçəlir, biz öz doğma torpaqlarımızda qururuq, yarıdırıq.

2026-cı ilədək 34 500 ailə öz evinə köçürüləcək

Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun bərpasını, o yurdlarımıza qayıdı milli çağırış kimi müəyyənləşdirən dövlət başçısı İlham Əliyevin rəhbərliyi və şəxsi nəzarəti altında tarixi ərazilərimizdə genişmiqyaslı və kompleks xarakterli işlər görülür.

Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının 2022-2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası"nın icrasını təmin etmə məqsədilə, "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük qayıdı dair I Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi isə on illiklərdir yurd həsrəti ilə yaşayan keçmiş məcburi köçkünlərimizin layiqli şəkildə geri dönməsinin təmin edilməsi istiqamətində mühüm sənəd, yol xəritəsi oldu.

Sərəncama əsasən, işğaldan azad edilmiş ərazilərə Böyük qayıdı Azərbaycanın 2030-cu ilədək beş milli prioritetindən biri kimi müəyyənləşdirilib.

Dövlət proqramının məqsəd və vəzifələrinə uyğun əsas prioritet istiqamətlər "Ərazilərdə təhlükəsiz yaşayışın və dövlət idarəetməsinin təşkili", "Ərazilərdə şəhər, qəsəbə və kənd yaşayış məntəqələrinin tikintisi və infrastrukturla təmini", "Əhalinin geri qayıdı və ərazilərdə dayanıqlı icmaların yaradılması", "Ərazilərin inkişafına və reintegrasiyasına dəstək göstərən strateji əhəmiyyətli və əhatəli infrastrukturun qurulması", "Dayanıqlı məskunlaşma üçün ərazilərin iqtisadiyyatının yerli və xarici dəyər zəncirinə inteqrasiyası", "Ərazilərdə ekoloji mühitin yaxşılaşdırılması və ekoloji təmiz texnologiyaların tətbiqi" məsələləri daxildir.

Nəzərdə tutulan tədbirlər strateji hədəf göstəricilərinə uyğun olaraq, 2026-cı ilədək həyata keçiriləcək.

Tədbirlər Planına əsasən, tərtib edilmiş planlar üzrə bərpa qrafikinə uyğun olaraq mərhələli formada inşa edilmiş evlərə ailələrin köçürülməsi planlaşdırılır.

Həmçinin 2025-ci ilədək 10 270, 2026-cı ilədək isə 34 500 ailənin köçürülməsi nəzərdə tutulur.

Minatəmizləmə işləri sürətlə davam etdirilir

"Böyük qayıdı dair I Dövlət Proqramı"nda azad edilmiş ərazilərin 280 min hektarının 2026-cı ilə qədər minalardan təmizlənməsi öz əksini tapıb. Eyni zamanda Tədbirlər Planı-

Qayıdı missiyası

"Böyük qayıdı dair I Dövlət Proqramı"nın uğurla həyata keçirilməsi keçmiş məcburi köçkünlərin tezliklə yurda dönüşünü təmin edəcək

na əsasən, 2022-2025-ci illərdə 215 min hektar ərazinin minalardan təmizlənməsi təmin olunmalıdır.

Azərbaycan Respublikası Minatəmizləmə Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri tərəfindən mayın 9-da verilən məlumata əsasən, Vətən müharibəsindən sonra səksən min hektardan artıq sahə minalardan təmizlənilib. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdada 87 mindən artıq mina və partlamamış hərbi sursat aşkarlanıb. Minatəmizləmə işləri hazırda işğaldan azad olunmuş ərazilər boyu aparılır.

Bu ərazilər öz imkanlarımız hesabına bərpa olunur

Azərbaycan ağır müharibədən çıxmasına baxmayaraq, işğaldan azad etdiyi bölgələri öz iqtisadiyyatının gücü sayəsində yenidən qurur. Ötən iki il ərzində Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdada gerçəkləşdirilən quruculuq və bərpa işləri ilə əlaqədar dövlət büdcəsindən bütövlükdə 5 milyard manata yaxın vəsait ayrılıb.

2023-cü ildə işğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpası üçün 3 milyard manat vəsait ayrılıb. Eyni zamanda büdcəyə ediləcək əlavələrin, bu rəqəmin ən azı 3 milyard manat olacağı proqnozlaşdırılır. Bu vəsaitin əsas hissəsinin Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun yenidən qurulmasında istifadə edilməsi planlaşdırılıb.

Ötən müddət ərzində Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdada hərtərəfli infrastruktur qurulub, yollar çəkilib, tunellər inşa olunub. Artıq Qarabağda və Şərqi Zəngəzurdada Füzuli və Zəngilan Beynəlxalq Hava limanları tikilib istifadəyə verilib. Laçın hava limanının isə 2025-ci ildə açılışı planlaşdırılır. Bu bölgələrdəki şəhərlərimizin hamısının yeni təməlləri atılıb, "ağıllı şəhər", "ağıllı kənd" konsepsiyası həyata keçirilməyə başlanıb.

Artıq ötən ilin yayından etibarən Zəngilanın Ağalı, bu ilin yazından isə Tərtərin Talış kəndinə sakinlərinin uğurlu qayıdı həyata keçirilib.

"Ağıllı kənd" konsepsiyası ilə yenidən qurulmuş Ağalı kəndinə üç mərhələdə 86 ailə - 420 nəfər daimi məskunlaşma üçün köçürüldü. Ağalıya köçün dörd mərhələdə həyata keçirilməsi planlaşdırılıb.

Tərtərin Talış kəndinə isə bu il martın 16-da ilkin mərhələdə 20 məcburi köçkün ailəsi - 90 nəfər köçürüldü.

Eyni zamanda işğaldan azad edilən ərazilərimizdə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən tarixi, dini, mədəni abidələrimiz bərpa olunur.

Ulu Öndərin 100 illik yubileynədə - mayın 10-da Şuşada açılışı həyata keçirilən Yuxarı Gövhər ağa və Saatlı məscidləri Heydər Əliyev Fondu tərəfindən bu istiqamətdə həyata keçirilən möhtəşəm işlərə bariz nümunədir.

Bütün tikinti işləri baş planlar əsasında aparılır

Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdada görüləcək işlərlə bağlı Prezident İlham Əliyev bu ilin martında Məsim Məmmədovu Prezidentin Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonuna daxil olan Laçın rayonunda xüsusi nümayəndəsi təyin olunması ilə əlaqədar qəbul etdiyi zaman məlumat verdi ki, hər rayonda şəhərlər də daxil olmaqla 3-4 kəndin birinci mərhələdə qurulması nəzərdə tutulur.

Prezident məlumat verdi ki, şəhər tipli kəndlər qurulacaq və bu kəndlərin Baş planı artıq təsdiqlənib. Eyni zamanda kəndlərin xarici görkəmi də nəzərə alınıb. Bu kəndlər həm rahat, həm də memarlıq baxımından çox gözəl olacaq.

İşğaldan azad edilən rayonların enerji potensialı da dəyərləndirilir və bu istiqamətdə mühüm işlər gerçəkləşdirilir. Məsələn, Laçın və Kəlbəcər rayonlarında yerli su ehtiyatlarından istifadə edilməklə böyük bir enerji mənbəyi yaradılacaq. Artıq bu ərazilərdə elektrik enerjisi ilə bağlı məsələlər həll olunub və Qarabağ və

Şərqi Zəngəzur vahid bir enerji şəbəkəsinə qoşulub.

Bu məsələ ilə əlaqədar cari ilin yanvarında yerli televiziyalara müsahibəsində ətraflı məlumat verən dövlət başçısı İlham Əliyev bildirdi ki, işğaldan azad olunmuş torpaqlarda 11 su-elektrik stansiyası inşa edilib və onların generasiya gücü təqribən 55 meqavata yaxındır. Bütövlükdə isə həmin yerlərdə 50-yə yaxın su-elektrik stansiyası yaradılacaq.

Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun yol infrastrukturunu da mükəmməl şəkildə qurub. Bu ərazilərdə iki min kilometrədən çox avtomobil yolu salınıb, körpülər tikilir. Körpülərin sayı isə 100-dən çox olacaq. Həmçinin təsdiq edilmiş layihələr çərçivəsində 50 kilometr uzunluğunda tunellər çəkilir. Bu tunellərdən ən nəhəngi isə uzunluğu 12 kilometrə yaxın olan Murovdəğın altı ilə çəkilən tündür.

Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdada böyük suvarma layihələri də həyata keçiriləcək. Mənbəyi Kəlbəcər, Laçın, Zəngilanda olan su ehtiyatlarından həm o bölgənin su ilə təmin edilməsi, həm də ölkəmizin digər rayonlarına da su borularının çəkilişi nəzərdə tutulur.

Təhsil infrastrukturunu da sürətlə yenidən qurub

30 illik işğal dövründə Hayastan Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdada mövcud olan təhsil infrastrukturunu da tamamilə dağıdıb. "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük qayıdı dair I Dövlət Proqramı"nda həmin ərazilərimizdə dağıdılmış təhsil infrastrukturunun bərpası da nəzərdə tutulub və bu istiqamətdə mühüm işlər görülür. Tədbirlər Planına əsasən, Elm və Təhsil Nazirliyinə 2022-2026-cı illərdə ərazi planlaşdırma sənədlərinə uyğun olaraq, yaşayış məntəqələrində təhsil müəssisələrinin tikintisi və bərpası ilə bağlı təkliflərin hazırlanması tapşırılıb.

Sənəddə qeyd edilib ki, Şuşa rayonunda 7, Ağdam rayonunda 29, Füzuli rayonunda 23, Zəngilan rayonunda 21, Kəlbəcər rayonunda 30, Laçın rayonunda 21, Qubadlı rayonunda 16, Cəbrayıl rayonunda 25, Xocavənd rayonunda 20, Tərtər rayonunda (Suqovuşan və Talış kəndləri daxil olmaqla) 5 məktəbəqədər və ümumi təhsil müəssisələrinin tikintisi və bərpası nəzərdə tutulur.

Onu da bildirək ki, artıq Zəngilanın Ağalı kəndindəki orta məktəbin təmsalında işğaldan azad edilən ərazilərimizdə ilk məktəb zəngi də çalınıb.

2022-2026-cı illərdə ərazilərin iqtisadi potensialı və əmək bazarının tələbləri nəzərə alınmaqla, peşə və orta ixtisas təhsili müəssisələrinin fəaliyyətinin təmin edilməsi məqsədilə 9 təhsil müəssisələrinin, o cümlədən 8 peşə təhsili və 1 orta ixtisas təhsili müəssisələrinin tikintisinin və bərpasının layihələndirilməsi; 4 təhsil müəssisələrinin, o cümlədən 3 peşə təhsili və 1 orta ixtisas təhsili müəssisələrinin tikintisinə və bərpasına başlanılması nəzərdə tutulub.

Dövlət proqramında işğaldan azad edilmiş ərazilərdə ölkənin müvafiq ali təhsil müəssisələrinin filiallarının yaradılması ilə bağlı tədbirlər görülməsi və 1 filialın fəaliyyətə başlaması, həmçinin nüfuzlu xarici təhsil müəssisələrinin filialının yaradılması istiqamətində təşviqədi tədbirlər görülməsi və fəaliyyətinin təmin olunması qeyd edilib.

Yeni açılışlar, təzə bünövrələr

Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdada həyata keçirilən quruculuq və bərpa işləri ilə dövlət başçısı İlham Əliyevin həmin ərazilərə mütəmadi səfərləri zamanı daha yaxından tanış oluruq.

Vətən müharibəsinin üzərindən qısa zaman ötdükdən sonra işğaldan azad edilən yurdlarımızda quruculuq işlərinə start verən Prezident İlham Əliyev 2021-ci ildə Şərqi Zəngəzura və Qarabağa 32 dəfə, 2022-ci ildə isə 21 dəfə səfər edərək tarixi yurdlarımızda yeni-yeni layihələrin əsasını qoydu.

Elə bu il də möhtəşəm ənənəsini davam etdirən İlham Əliyev mart ayında Tərtərin Talış kəndinə yollanaraq bayram tonqalını məhz Qarabağda alovlandırdı.

Mayın 2-dən etibarən 10 gün müddətində isə qurucu lider İlham Əliyev, sözün əsl mənasında, Qarabağ və Şərqi Zəngəzura başdan-baş gəzdirdi, bu ərazilərimizdə reallaşdırılan işlərlə tanış oldu, yeni-yeni sosial obyektlərin açılışlarını etdi, təzə bünövrələr qoydu.

Şuşadakı tarixi müraciəti zamanı Prezident İlham Əliyev bəyan etdi ki, on gündə yaxın Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdada olarkən bir daha ayıni şəkildə gördü ki, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur dirçəlir, yollar, körpülər, tunellər, elektrik stansiyaları, su anbarları, məktəblər, xəstəxanalar, yaşayış binaları, məscidlər inşa edilir, yenidən qurulur və ya təmir olunur, elektrik xətləri çəkilir.

Birbəşə dövlət başçısının rəhbərliyi altında aparılan quruculuq və bərpa işləri ilə bağlı gətirdiyimiz nümunələr də göstərir ki, Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının 2022-2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası"nın icrasını təmin etmə məqsədilə "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük qayıdı dair I Dövlət Proqramı"nın icrası uğurla gerçəkləşdirilir. Proqramda nəzərdə tutulduğu kimi Böyük qayıdı məhtəşəm hazırlıq işləri sürətlə gedir.

Yasəmən MUSAYEVA, "Azərbaycan"